

Fényes Adolf (1867-1945)

Hazatérő testvérek, 1903

(Vizet hozó leány és fiú)

Olaj, vászon 101,5x76 cm

Jelezve jobbra lent: Fényes A. 1903

Irodalom:

- Oelmacher Anna: Fényes. Bp. 1962.
- Aradi Nóra: Fényes Adolf. Bp. 1979.
- Egri Mária - Aradi Nóra: Fényes Adolf. In: Magyar Művészet. 1890-1919. Bp, 1981. 233-236.l.

A realista hagyományokon nyugvó életképfestészet egyik központjává Szolnok vált a 19. században. A települést már az 1850-es évektől felkeresték az osztrák August von Pettenkofen baráti köréhez tartozó festők, és a későbbiekben rendszeressé vált olyan neves művészek jelenléte, mint Deák Ébner Lajos, Bihari Sándor, Mednyánszky László, Vaszary János. A helyhez kötődő karakterisztikus életképfestészet, a milió megtartó ereje és a korszak művésztelep alapítási láza hívta elő 1901-ben a Szolnoki Művészeti Egyesületet, illetve járult hozzá 1902-ben tizenkét műteremlakás elkészültéhez.

A szolnoki művészkolónia meghatározó egyénisége Fényes Adolf volt, akinek munkássága csaknem négy évtizedig kötődött a városhoz. Fényes 1897-1908 között készítette el az általa *Szegény emberek élete*-ként emlegetett képeinek sorát. Weimari tanulóévei (1887-1890, 1892-94) alatt nem maradt érintetlen a német festészet szociális érzékenységű *„Arme-Leute Malerei”* törekvéseitől, melyet Szolnokon a hazai közeg problémái aktualizáltak. Az e vidéken alkotó vagy ide gyökerező művészek szociális érzékenységét részben magyarázták ill. felerősítették az 1890-es évektől egyre súlyosabbá váló gazdasági körülmények és a térségben fel-lángoló paraszti mozgalmak. A kormány 1894-ben az egész Alföldön kivételes állapotot rendelt el.

A megismert szegényparaszti világ Fényes Adolf első nagy festői korszakában uralkodó témává vált, ugyanakkor életképei három jól elkülöníthető stílári egységbe csoportosíthatók. A kezdeti évek (1897-1902) realista alkotásain a monumentális földműves figurák egynemű, komor háttér előtt jelentek meg. A téma drámaiságát a sötétbarna és a fekete színek használata fokozta. (*Özvegy*, 1898; *Anya gyermekével*, 1901; *Ebéd*, 1902) 1903-tól Fényes paraszti témájú vásznain felizzott a kolorit és a szabadban megjelenített motívumokat átította a napfény. (*Napsütötte udvar*, 1903; *Kisvárosi délelőtt*, 1904; *Babfejők*, 1904) Végül 1906-ra a posztimpreszionista képfelfogásig, a nagy felületeken eluralkodó dekoratív színtelőkig jutott el a festő. (*Testvérek*, 1906; *Látogatás*, 1907)

A *Vizet hozó leány és fiú* Fényes 1903-06 közötti plein-air korszakához kapcsolható. A képciklusból már jól ismert ábrázoltak csoportjából most is csak egy-egy alakot választ. A letisztult megformálást emeli ki 1904-ben Fényes művé-

Fényes Adolf: Fűben, 1903 MNG. (1.kép)

180. ►

Fényes Adolf (1867-1945)

Hazatérő testvérek

(Vizet hozó leány és fiú)

Olaj, vászon 101,5x76 cm

Jelezve jobbra lent: Fényes A. 1903.

Kikiáltási ár: 1.800.000 Ft

szetét méltatva Gerő Ödön is: *"Ismétlem az egyszerűség az ő művészetének jellegzetes (sic) sajátossága. Minden művészet nagy mestereinek az egyszerűség az ereje."* A korábbi sötét belső terekből a szabadba lépnek ki figurái, noha a kompozíció a környezetből csak szűk kivágatot láttat. *"Mentül kevesebbel ér el mentül többet."* - írja Lyka Károly 1905-ben.

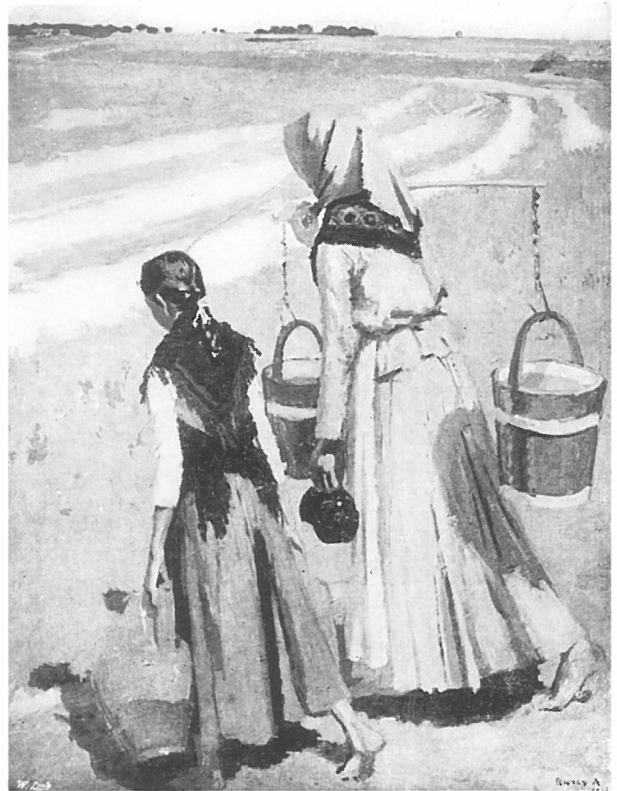
A hétköznapi jelenet nem történetet mesél el, hanem a vidéken élők mindennapjaiból egy pillanatot ragad meg. A kép bal felső sarkából átlósan lefelé szélesedő úton a távolabb álló kislítótól a megpihenő lány központi alakjához érkezik tekintetünk. A súlyt cipelő gyermekeket a felnőtt szemszögéből, felülnézetből látta a festő, ugyanakkor a lényegre törő egyszerűsítés a földhöz közeli létforma archetipikus megformálásával szembesít. A ciklus képein az élet apró momentumainak szépsége, a szereplők érzelmetli megjelenítése Móra Ferenc írásainak hangulatát idézi.

A természetben való megjelenítés a festő színhasználatában átütő erejű változást hoz. A motívumokon elömlő napfény felszabadítja és felerősíti a színeket, fellazítja a körvonalakat és elmosza az arcvonásokat. A művész mesterien játssza ki a fényben szinte világító fehér blúz, sárga fejkendő és a sötét kötény ellentétét, a lányka arcán játszó fény-árnyék kontrasztokat, a világosbarna útra vetülő lilás-barna foltokat és a barna vödörben megcsillanó fehér vízkarimát. Az impresszionisztikusan, lazán felrakott széles ecsetvonások is a fény vibráló látványát erősítik.

1905-ben a Nemzeti Szalon kiállításán vonultatta fel először összegyűjtve Fényes az e témában született képeinek sorát. A kiállítás katalógusában a képünkkel rokon témájú és felfogású festményekkel találkozhatunk: *Verőfényes réten; Hazafelé; Iskolás gyermekek; Kis leány*. Lyka Károly a tárlatot méltatva a Művészet hasábjain így ír a cikluson belüli stiláris változásról: *"A végső kimustrálás 1903-ra esik.... Sommászó lesz az előadása. Nem modellírozva festi egymásba a különféle színeket, mint régebben, hanem összevon egy egész sor részletet egyetlen biztosan megrajzolt folt keretébe s azt a maga helyére szögezi."*

A datálás problémáját veti fel, hogy a festmény szignatúrája mellett pontosan nem olvasható ki az évszám (1903 ? 1905?). A kép stiláris párdarabja, a *Fűben* című mű - melynek évszámánál ugyanaz az elmosódó utolsó számjegy látható - szerepelt a Múcsarnok 1903/04 Téli kiállításán. (1.kép) Ez egyértelművé teszi az 1903-as keltezést elemzett képünk esetében is, mely talán azonosítható a múcsarnoki katalógus 67. tételszáma alatt szereplő *Kis fiú és kis leány* című festménnyel.

Áttekintve Fényes Adolf munkásságát a *Hazatérő testvérek / Víz hozó leány és fiú* tematikai párdarabjára is rábukkanhatunk. A *Menek a vízért* azonos ritmusban lépő, két női alakjában ugyancsak a vízfordás mindennapi tevékenységét örökítette meg a festő. Ez utóbbi kép egy variációja *Vízfordó leányok* címen nemrég tűnt fel egy aukciós kiállításon. (2. kép)

Fényes Adolf: *Menek a vízért*, 1905 körül (2.kép)